

Handreiking COVID-19 pandemie en de NL zeevaart (versie 16 juli 2020)

Hoofdstuk I Algemene informatie

Hoofdstuk II Voorbeeld Covid-19 instructie/ handreiking voor zeevarenden

Hoofdstuk I Algemene informatie

Inleiding

In Nederland gelden hygiëneregels en houden we 1,5 meter afstand.

De zeevaart (koopvaardij, waterbouw en visserij) is een vitale sector met als specifieke werkomstandigheid dat bemanningsleden lange tijd achtereen relatief dicht bij elkaar leven en werken en verstoken zijn van gespecialiseerde medische hulp aan wal. Zowel het maximaal reduceren van de kans op een uitbraak van besmetting met COVID-19 aan boord als een optimale aanpak bij (verdenking van) besmettingen zijn daardoor van groot belang. Deze handreiking is de opmaat tot een protocol voor zeeschepen onder Nederlandse vlag over COVID-19. De handreiking heeft geen juridische status.

De zeevaartsector wordt daarbij gekenmerkt door intensieve (internationaal gereguleerde) veiligheidsprocessen. De basis van de handreiking ligt in de richtlijnen van IMO en IMHA. De Nederlandse maritieme sector¹ heeft de handreiking in lijn gebracht met het RIVM-advies². De handreiking gaat uitsluitend over veilig en gezond werken en reizen in relatie tot COVID-19 en is gebaseerd op de arbeidshygiënische strategie: bronaanpak, collectieve maatregelen, individuele maatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Voorts biedt dit document een voorbeeld instructie voor zeevarenden voor veelvoorkomende situaties in de zeescheepvaart. In de bijlage is een voorbeeld vragenlijst opgenomen (Corona questionnaire).

Leidraden

De volgende (inter)nationale leidraden en informatie bieden een goed uitgangspunt:

1. <http://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/Coronavirus.aspx>
2. <https://www.imha.net/node/13>
3. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2020_119_R_0001
4. <https://www.arboportaal.nl/binaries/arboportaal/documenten/brochure/2017/01/20/infectieziekten-en-werk-hoe-pak-ik-dat-aan/Infectieziekten+en+werk+-+Hoe+pak+ik+dat+aan.pdf>
5. https://www.beroepsziekten.nl/sites/default/files/nieuwsbrieven/pdf_files/2020-4_kennisniewsbrief-covid19-en-arbeidsgerelateerde-zorg_2.pdf

---

¹ De handreiking is tot stand gekomen in nauwe afstemming tussen organisaties van werkgevers en werknemers in de maritieme sector: Nautilus International, CNV Vakmensen, de Koninklijke Vereniging van Nederlandse reders, de Vereniging van Waterbouwers, de Redersvereniging voor de Zeevisserij en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, DGLM en de Inspectie Leefomgeving en Transport.

² Sinds januari 2020 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) meermaals het Outbreak Management Team (OMT) COVID-19 bijeengeroepen voor advies. Zodra het OMT de handreiking op relevante onderdelen heeft kunnen beoordelen wordt de titel van dit document gewijzigd in 'Protocol COVID-19 pandemie en de Nederlandse zeevaart'.

6. <https://www.olvg.nl/nieuws/testen-op-covid-19>
7. <https://www.knrm.nl/redden-en-helpen/radio-medische-dienst>

Algemene maatregelen en voorschriften

Uiteraard moet men zich aan de RIVM richtlijnen houden, zowel tijdens het reizen naar en van het schip als aan boord zelf:

- houd (zoveel mogelijk) minimaal 1,5 meter afstand van andere mensen;
- geef andere mensen geen hand;
- was regelmatig uw handen; indien mogelijk met desinfecterende zeep/gel;
- blijf thuis bij milde verkoudheidsklachten zoals snotteren, hoesten, keelpijn of koorts;
- blijf thuis als u huisgenoten hebt met koorts; dit is alleen van toepassing vóór het aan boord gaan.
- als u niest of hoest, doe dat dan in uw elleboogholte;
- als u uw neus snuit, gebruik papieren zakdoekjes en gooi deze na gebruik direct weg.

Algemene informatie meldingsplichtige infectieziekten

In Nederland dienen artsen en medisch microbiologische laboratoria bij het constateren of vermoeden melding te maken van een infectieziekte. Dit is geregeld in de Wet publieke gezondheid. De arts dient de infectieziekte te rapporteren aan de lokale Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD), die het op haar beurt meldt bij het Centrum Infectieziektebestrijding van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid.

De meldingsplichtige ziekten zijn verdeeld over de groepen A, B1, B2 en C. Deze indeling is gebaseerd op de mate waarin dwingende maatregelen opgelegd kunnen worden om de bevolking te beschermen.

Groep A: Mogelijk wettelijke maatregelen: gedwongen opname tot isolatie of thuisisolatie, gedwongen onderzoek, gedwongen quarantaine (inclusief medisch toezicht), verbod van beroepsuitoefening. Dit geldt voor COVID-19, MERS-coronavirus, Pokken, Polio, SARS en virale hemorrhagische koorts.

Groep B1: Mogelijk wettelijke maatregelen: gedwongen opname tot isolatie of thuisisolatie, gedwongen onderzoek, verbod op beroepsuitoefening. Dit geldt voor humane infectie met dierlijk influenza virus, difterie, pest, rabiës en tuberculose.

Groep B2: Mogelijk wettelijke maatregelen: verbod op beroepsuitoefening. Dit geldt o.a. voor cholera, hepatitis A, B en C, Kinkhoest en mazelen.

Groep C: Dwingende maatregelen kunnen niet opgelegd worden. Maar melding en persoonsgegevens zijn nodig om de inzet van vrijwillige/te adviseren maatregelen rondom de patiënt of anderen in de gemeenschap mogelijk te maken. Dit geldt o.a. voor de bof, dengue, gele koorts en legionellose (legionellabacterie).

Omdat COVID-19 ingedeeld is in groep A heeft de overheid verregaande bevoegdheden en zijn de consequenties voor de zeevaart enorm.

Arbeidsomstandigheden in relatie tot biologische agentia

De COVID-19 pandemie heeft nieuwe risico's voor de zeevaart met zich meegebracht. Artikel 5 lid 4 van de arbeidsomstandighedenwet schrijft voor dat in zo'n geval de risico inventarisatie en evaluatie (RI&E) moet worden aangepast. De Inspectie SZW heeft al gewaarschuwd dat een COVID-19 protocol de RI&E niet kan vervangen. Een COVID-19 handreiking/protocol heeft namelijk geen juridische status in de Arbeidsomstandigheden regelgeving. De Inspectie SZW (ISZW) maakt onderscheid tussen de volgende twee situaties:

1. Situaties waarbij blootstelling een direct gevolg is van de werkzaamheden die worden verricht.
2. Situaties waarbij de mogelijkheid van blootstelling volgt uit het algemene besmettingsgevaar.

De zeevaart valt onder categorie 2 met als bijzondere bijkomende factor dat voor diegenen die de medische zorg verlenen situatie één ook van toepassing kan zijn (als medische zorg geleverd wordt aan een zeevarende die besmet is met COVID-19) en dat reguliere medische zorg aan wal veelal pas na dagen beschikbaar is.

Werkgevers zullen hun RI&E dus aan moeten passen en de branche kan dit proces ondersteunen door een paragraaf of hoofdstuk over COVID-19 op te nemen in de Arbo-catalogus of branche RI&E. Bij het opstellen van deze informatie kan gebruik gemaakt worden van de speciaal voor infectieziekten ontwikkelde bio-arbeidshygiënische strategie (BAH, zie leidraad 4, blz. 7)). Zoals altijd zal in de RI&E aandacht moeten zijn voor groepen met verhoogde risico's (artikel 5 lid 1 Arbwet). Voor deze werknemers is mogelijk individueel maatwerk noodzakelijk.

De volgende drie niveaus zijn te onderscheiden:

- 1) De branche RI&E of Arbo-catalogus: zie leidraad 4, Infectieziekten en werk, hoe pak ik dat aan?
- 2) RI&E per werkgever: toevoegen van een module COVID-19 aan de RI&E, zie als voorbeeld bijlage ..
- 3) RI&E per schip: in de praktijk is het vaak nodig de RI&E per schip uit te werken.

Aspecten die specifieke aandacht behoeven zijn het preventief testen voor het aan boord gaan, de medische zorg aan boord bij verdenking op een COVID-19 besmetting en aandacht voor groepen met een verhoogd risico.

Advies: voeg een paragraaf over COVID-19 toe aan de RIE (en aan de arbo-catalogus / (branche) RI&E).

Testen voor het aan boord gaan

Het al dan niet uitvoeren van preventief testen voor vertrek is een heikel punt. Belangrijke randvoorwaarden voor het inzetten van een test zijn de betrouwbaarheid (sensitiviteit en specificiteit) van de test, de proportionaliteit (voordeel van de test in relatie tot de belasting), de beschikbaarheid en het kunnen voldoen aan privacy regelgeving (AVG).

De volgende vier testen worden hier besproken:

1. Vragenlijst.
2. Temperatuur meten.
3. PCR-test.
4. Testen op antistoffen.

Vragenlijst

Het aanmonteren van bemanningsleden en overige opvarenden met klachten aan de luchtwegen en/of verhoging van de temperatuur en bemanningsleden die een verhoogde kans hebben op een COVID-19 besmetting, t.g.v. recent contact met een besmettelijk persoon, vormt een onverantwoord risico. Navraag hiernaar voordat men aan boord komt is zinvol en proportioneel.

Advies: Voor het aan boord gaan de bemanning en overige opvarenden bevragen op symptomen en recent contact met een besmet persoon.

Voorbeeld vragen te gebruiken voor het aan boord gaan:

1. Vertoont u op dit moment één of meerdere van de volgende symptomen: luchtwegklachten als neusverkoudheid of hoesten, benauwdheid of koorts?
2. Bent u in de afgelopen twee weken in contact geweest met een COVID-19 geïnfecteerde of met iemand die naderhand geïnfecteerd geweest bleek te zijn?

Voorbeeld vragenlijst, zie bijlage 1

Temperatuur meten

De kennisbrief Covid-19 en arbeidsgerelateerde zorg (zie leidraden 5) stelt hierover het volgende: "Privacy is feitelijk maar een van de afwegingen die je bij 'temperaturen aan de poort' moet maken. Minstens zo belangrijk is dat lichamelijk onderzoek doen bij werknemers altijd een inbreuk is op de lichamelijke integriteit. Dit is alleen toegestaan als er een wettelijke grondslag voor bestaat, ook los van de privacyregels in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)³. In het geval van COVID-19 is deze wettelijke grondslag zeker niet

³ Daarbij dient opgemerkt te worden dat de AVG niet geldt als alleen de temperatuur wordt afgelezen en daar verder niets mee gebeurt. Dus als de temperatuur niet wordt geregistreerd en ook niet in een geautomatiseerd systeem terecht komt

op voorhand aanwezig. Er is geen belang in het kader van de volksgezondheid dat temperatuurmeting door de werkgever rechtvaardigt. Het RIVM vraagt werkgevers daarom ook nergens om preventief de temperatuur van werknemers te meten. Het legt die taak bij het individu zelf, als er klachten zijn die op COVID-19 kunnen duiden. Ook toestemming van de werknemer kan geen goede grond zijn. Zoals de Autoriteit Persoonsgegevens in zijn argumentatie rond het privacyvraagstuk ook duidelijk maakt, kan een werknemer nooit in volledige vrijheid toestemming geven. Hierdoor is er feitelijk sprake van een zekere mate van dwang. De toelaatbaarheid van zulke dwang is niet bij voorbaat volledig uitgesloten. Maar hij moet wél echt noodzakelijk en proportioneel zijn. In dat verband is bijvoorbeeld relevant dat meting van de lichaamstemperatuur helemaal niet zo veel zegt over het wel of niet besmettelijk zijn van een persoon. Dit maakt de noodzaak en proportionaliteit van zo'n dwangmaatregel zeer twijfelachtig." Aldus de kennisbrief van het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (leidraad 5).

Het standpunt van het RIVM en IMHA (zie leidraden 2) is de lichaamstemperatuur uitsluitend te meten bij klachten.

Naast genoemde medische invalshoek spelen echter meer aspecten. Er zijn wereldwijd havenautoriteiten die het opnemen van de temperatuur voor het aan of van boord gaan verplichten. Dit operationele gegeven heeft ertoe geleid dat het preventief meten van de temperatuur op veel plaatsen gemeengoed geworden is.

Een derde aspect is het gegeven dat veel zeevarenden, volgens vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers in de zeevaart, het preventief meten van de lichaamstemperatuur als geruststellend ervaren. Het dwingt partijen bewuster met het risico op besmetting om te gaan en kan er toch toe leiden dat de kans op besmetting verkleind wordt, zo is de beleving. Dit meer psychosociale aspect weegt zwaar.

Tot slot is het aannemelijk dat het nut en de noodzaak tot preventief opnemen van de lichaamstemperatuur mede afhankelijk is van de plaatselijke infectiedruk, de plaatselijke preventieve maatregelen en de plaatselijke gewoontes op het vlak van medische zorg. Terughoudendheid met het projecteren van het Nederlandse standpunt op de internationaal opererende zeevaart is daarom vereist.

Advies: Per situatie beoordelen of het preventief (zonder klachten) opnemen van de lichaamstemperatuur op operationele of psychosociale grond noodzakelijk is. Indien reders en zeevarenden van mening zijn dat temperatuurmeting, voor het aan boord gaan, bijdraagt aan een extra veiligheidscontrole dan wel vergroting van de bewustwording dan kan meting in de praktijk worden toegepast. Daarbij geldt onderstaand advies.

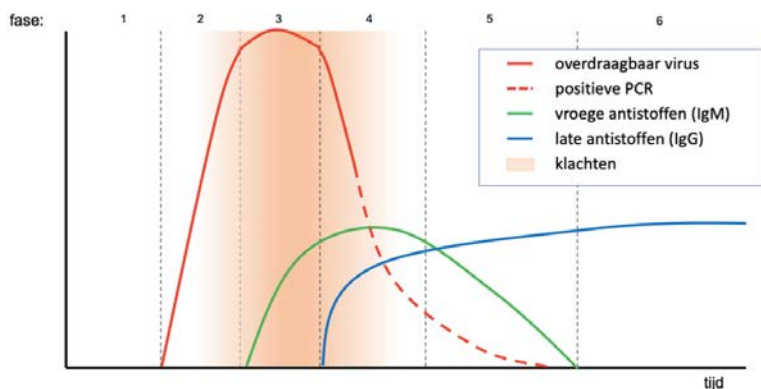
Bij hoesten, benauwdheid of het gevoel koorts te hebben is het opnemen van de temperatuur geïndiceerd. Aan wal – voor het aanmonteren – kan dit gebeuren door betrokkene zelf, (assistent van) de huisarts of (assistent van) de bedrijfsarts. Aan boord kan betrokkene zelf of de voor de medische zorg verantwoordelijke zeevarende de lichaamstemperatuur meten.

PCR-test

Het aantonen van een actieve COVID-19 infectie is mogelijk met een PCR-test (zie leidraden 6). Hierbij wordt met een speciaal wattenstaafje monsters genomen uit de neus- en keelholte. Na oplopen van een infectie is het virus een aantal dagen nog niet aantoonbaar (fase 1), bij COVID19 wordt dit geschat op 4-7 dagen. Iemand kan dus negatief testen met de PCR-test en toch een beginnende infectie onder de leden hebben. Daarna start de virologische fase waarin het virus overdraagbaar is (fase 2, 3 en 4). Met een PCR-test op keelmateriaal kan in deze periode een actieve COVID-19 infectie worden aangetoond (doorlopende rode lijn). In fase drie start ook de afweer tegen het virus, de immunologische fase. De klachten bij een COVID-19 infectie ontstaan deels door schade aan het longweefsel (eind fase 2), maar vooral door het starten van een afweerreactie (fase 3). De PCR-test kan nog een periode positief blijven terwijl betrokkene niet meer besmettelijk is (rode stippellijn).

Geen enkele PCR-test is echter 100% betrouwbaar. Zowel bij de afname van speeksel als bij de test op laboratoriumniveau kunnen besmettingen gemist worden, zogeheten fout negatieve uitslagen. Daarnaast komen ook fout-positieve uitslagen voor, mensen die niet besmet zijn krijgen als uitslag dat ze wel besmet zijn.

Twee achtereenvolgende testen op bijvoorbeeld dag één en dag vijf geeft alweer betere informatie. Het zinvol inzetten van de PCR-test in de zeevaart is mogelijk voor het aanmonteren en aan boord.

Aantoonbaarheid van COVID-19 in fasen

Als iemand kort voor het aanmonteren lichte klachten heeft gehad die kunnen duiden op een COVID-19 infectie en/of in contact geweest is met een corona patiënt (positief antwoord op de in de alinea over de vragenlijst gestelde vragen) dan kan een PCR-test ondersteuning bieden bij de besluitvorming om al dan niet iemand aan boord te laten gaan.

Bij de keuze om al dan niet een PCR-test uit te voeren kunnen, net als bij het opnemen van de temperatuur, naast de medische overwegingen, operationele aspecten, psychosociale aspecten en plaatsgebonden verschillen mee spelen. Zo zijn er diverse situaties waarin een schriftelijke verklaring wordt geëist dat een zeevarende negatief is getest op COVID-19, ook al heeft een zeevarende geen klachten. Deze eis wordt bijvoorbeeld gesteld bij visumaanvragen in een aantal landen en voordat een zeevarende sommige landen in mag. Ook havenautoriteiten kunnen testen voor het aan of van boord gaan verplichten. In deze situaties zal een preventieve test noodzakelijk zijn.

Inzetten PCR-test, voorbeeld 1

Op vrijdag, tussen de middag, komt een kotter met vijf bemanningsleden terug na vijf dagen vissen. Volgens planning zullen zij maandag ochtend vroeg weer met dezelfde bemanning uitvaren. Een van de bemanningsleden had de afgelopen dagen aan boord een hoest, was neusverkouden en was een beetje kortademig. Inmiddels zijn die klachten zo goed als over. Als het aan hem ligt gaat hij maandag gewoon weer aan de slag. Enkele collega's zijn ongerust hierover. Een PCR-test op vrijdag middag met een snelle uitslag binnen 24 uur is een zinvolle interventie.

Inzetten PCR-test, voorbeeld 2

Een koopvaardijchip vertrekt over zes dagen voor een reis van enkele maanden. Voor het aanmonteren wordt bij de bemanning navraag gedaan naar recente symptomen en contacten met besmette personen. De buurman van een machinist heeft recent een ernstig verloopende COVID-19 besmetting doorgemaakt met enkele dagen opname in een ziekenhuis. Inmiddels is de buurman thuis en verloopt zijn herstel goed. De machinist heeft hem de afgelopen week een paar keer opgezocht en heeft geen gezondheidsklachten. Is het verstandig hem zonder nader onderzoek aan te laten monteren? Nee, een PCR-test met een herhaling na enkele dagen heeft de voorkeur.

De beschikbaarheid van de PCR test is wereldwijd beperkt en wisselt per regio. In Nederland coördineert het RIVM het gebruik van de PCR test. Vanaf 1 juni kan iedereen in Nederland met klachten die passen bij een COVID-19 besmetting zich laten testen. Voor de uitvoering van deze test is een laboratorium onontbeerlijk waardoor deze versie van de PCR test niet geschikt is voor aan boord.

Als er een betrouwbare PCR zelf test (waar geen laboratorium aan te pas komt) beschikbaar is zou deze aan boord nuttig kunnen zijn bij de behandeling van zeevarenden met symptomen die passen bij een COVID-19 besmetting. Twee opeenvolgende negatieve uitslagen (met enkele dagen tussenpozen) sluit een COVID-19 besmetting weliswaar niet met zekerheid uit maar biedt in zo'n situatie wel degelijk houvast voor de besluitvorming om al dan niet een extra haven aan te doen / om te varen.

Advies voor schepen die uitvaren: de PCR-test voor aanmonstern op indicatie uitvoeren, bij zeevarenden met recente klachten, die passen bij een COVID-19 infectie, en/of recent contact met een COVID-19 geïnfecteerde. Daarnaast kunnen er operationele, psychosociale of plaatsgebonden argumenten zijn om de PCR-test voor aanmonstern uit te voeren.

Advies: Aangezien de zelftesten nog minder sensitief en specifiek zijn dan de PCR-test en er nog onvoldoende gegevens zijn over de betrouwbaarheid van zelftesten wordt het gebruik van zelftesten aan boord vooralsnog afgeraden.

Testen op antistoffen

Naast de PCR-test, die genetisch materiaal van het virus aantoon, zullen binnenkort testen beschikbaar komen die antistoffen tegen COVID-19 aan kunnen tonen. Met deze testen kan aangetoond worden of iemand een COVID-19 infectie doorgemaakt heeft. Op dit moment heeft hooguit enkele procenten van de bevolking een COVID-19 infectie doorgemaakt, is er nog weinig zicht op de kwaliteit van deze testen en is de beschikbaarheid zeer beperkt. Er is bovendien nog erg weinig bekend over de consequenties van de aanwezigheid van antistoffen.

Advies: Op de korte termijn is er geen specifieke indicatie voor het testen op COVID-19 antistoffen in de zeevaart.

Medische zorg aan boord bij verdenking op een COVID-19 besmetting

Op de website van de Radio Medische Dienst staat informatie over de medische zorg aan boord bij verdenking op een COVID-19 besmetting aan boord (leidraden 7). De belangrijkste punten als volgt:

- Ingeval een opvarende last krijgt van hoesten óf niezen óf koorts dient hij geïsoleerd te worden in zijn hut. Als hij een hut deelt met anderen moet een andere oplossing worden gevonden zodat hij alleen in een ruimte verblijft. Dit kunt u zelf doen/toepassen, hiervoor hoeft u geen contact op te nemen met een Radio Medische Dienst.
- Ernstige gevallen (behalve hoesten, niezen of koorts ook een algemeen zieke indruk makend of benauwdheidsklachten) moeten wel worden voorgelegd aan een Radio Medische Dienst.
- Persoonlijke beschermingsmaatregelen zoals het gebruik van een mond-neus-masker, spatbril en plastic schort zijn, analoog aan de adviezen voor zorgpersoneel, alleen noodzakelijk voor zeevarenden die medische zorg moeten verlenen aan potentieel besmette opvarenden.
- In Nederland dienen alle zeeschepen tijdig een correct ingevuld Maritime Declaration of Health (MDoH) in te sturen voor het aanlopen in een haven. In Nederland wordt de MDoH gebruikt om eventuele infectieziekten te melden aan de autoriteiten. In sommige landen wordt gewerkt met een gele (quarantaine) vlag. Dit is in Nederland niet noodzakelijk.
- De artsen van de RMD zullen in geval van een ernstig zieke opvarende met verdenking op COVID-19 in overleg met de stuurman/kapitein bekijken welke maatregelen aan boord noodzakelijk zijn. Dit geldt voor zowel de behandeling van de zieke opvarende, als de overige te nemen maatregelen. Zoals altijd is de kapitein verantwoordelijk voor het tijdig melden van een verdenking op infectieziekten bij de havenautoriteiten van het land/de haven van bestemming.

Kwetsbare groepen

Artikel 3 lid 1 sub a van de Arbowet verplicht werkgevers zo veel mogelijk te voorkomen dat het werk een nadelige invloed heeft op de gezondheid van werknemers. Kwetsbare werknemers hebben hierbij recht op extra bescherming. Ongeveer 20% van de Nederlandse beroepsbevolking heeft een chronische aandoening. Voor een deel van deze werknemers geldt dat zij een verhoogd risico lopen op een ernstig ziekteverloop bij een COVID-19 besmetting. Mensen met een chronische aandoening kunnen – afhankelijk van de aard van de aandoening – kwetsbaarder zijn voor de gevolgen van een COVID-19 besmetting. Dit betreft onder andere chronische luchtweg- of longproblemen, chronische hartpatiënten, mensen met suikerziekte en mensen met zeer ernstig overgewicht. Deze aandoeningen komen bij de zeevaartpopulatie wat minder voor dan gemiddeld maar het bezit van een geneeskundige verklaring zeevaart sluit zo'n aandoening niet uit.

Advies: beleid opstellen voor bescherming van kwetsbare groepen.

Hoofdstuk II Covid-19 voorbeeld instructie/ handreiking voor zeevarenden

(met aanwijzingen voor scheepsbeheerders en aanvullende informatie)

Voorafgaand aan / aansluitend aan aflossing – thuis, in een hotel of een ander tijdelijk verblijf in Nederland

- Vul voorafgaand aan het vertrek naar het schip een **vragenlijst** in (zie Bijlage 1).
- Voorafgaand aan het aan boord gaan kan worden verzocht dat u een **test** ondergaat zie voor informatie over testen hiervoor: de PCR-test pagina 3
Voorafgaand aan het aan boord gaan kan worden verzocht om uw **temperatuur** op te meten (zie voor informatie over temperatuurmeting hiervoor: pagina 3 temperatuur meten).
- Is uw COVID-19 test positief (in Nederland) dan wordt dit gemeld aan de lokale GGD en aan het centrum infectieziektebestrijding van het RIVM. U wordt in thuis**quarantaine** geplaatst; dit gebeurt onder toezicht van de GGD: de persoon in quarantaine verblijft thuis in een eigen ruimte, dat kan gewoon een eigen kamer zijn dan wel in een hotelkamer. Als u een gezin heeft kan dit de hele woning zijn. Samen met uw huisgenoten krijgt u informatie over maatregelen die genomen moeten worden om eventuele besmetting te voorkomen. Of u als u in thuisquarantaine bent het huis mag verlaten voor een boodschap bij de supermarkt, daarover kan het RIVM niet in algemene zin iets zeggen: 'Het is aan de lokale GGD om aan te geven wat voor een individu in thuisquarantaine/quarantaine in hotel op dat moment passend is.'
- Op de site van de Rijksoverheid staat vermeld dat wanneer iemand terug reist vanuit een oranje land (zie actuele lijst op site Rijksoverheid Nederlandwereldwijd.nl) een thuisquarantaine van 2 weken verplicht is. Dit gebeurt niet onder toezicht van de GGD. Zeevarenden zijn van deze verplichting uitgezonderd, hoewel het RIVM een thuisquarantaine bij terugkeer uit een oranje land wel verstandig acht. Voor cruiseschepen wordt nog een aparte regeling uitgewerkt. Ook komt het voor dat u 2 weken voordat u aan boord gaat in bepaalde landen 2 weken in een hotel in quarantaine moet. In principe valt dat niet onder toezicht van de GGD, maar de werkgever kan wel advies vragen aan de GGD of RIVM en aan u/overige werknemers instructies geven.

Maatregelen tijdens reizen naar / van schip - auto / bus of taxi

- Zorg dat u de volgende zaken bij u heeft:
wegwerpmondkapjes voldoende voor het reizen naar het schip
wegwerp plastic handschoenen voldoende voor het reizen naar het schip.
- De werkgever draagt zorg voor geschikt vervoer naar het vliegveld, hotel of schip.
- In Nederland gelden de volgende maatregelen tijdens het reizen naar en van een schip;
- Bij vervoer door middel van taxi's, (taxi)personenbusjes en touringcar geldt: een reservering en gezondheidscheck vooraf en een niet-medisch mondkapje is verplicht voor iedereen van 13 jaar of ouder.
- In privévervoer, met de eigen auto, geldt dat een mondkapje wordt geadviseerd wanneer meerdere mensen die niet tot hetzelfde huishouden behoren samen reizen (indien mogelijk raampje open voor ventilatie).
- Bij reizen per OV: houd 1,5 meter afstand op de stations, perrons en bij de haltes. Volg hierbij de instructies op van uw vervoerder. Het dragen van een niet-medisch mondkapje is sinds 1 juni verplicht in het openbaar vervoer voor reizigers van 13 jaar en ouder. Zet het niet-medisch mondkapje ruim voor het instappen op om het instappen veilig en snel te laten verlopen.
- Probeer de afstand van 1,5 m en het dragen van mondkapjes tijdens het reizen zoveel mogelijk op te volgen zowel bij reizen in Nederland als in het buitenland;
- Reinig uw handen met desinfecterende gel na het in- en uitstappen. De werkgever moet de desinfecterende gel verstrekken wanneer gereisd wordt met vervoermiddel door werkgever beschikbaar gesteld;
- Raak elkaar niet aan;
- Stap zo in en uit, dat je elkaar in het voertuig niet hoeft te passeren;
- Reis, zover het kan, steeds met dezelfde collega's;
- Gebruik onderweg indien plastic handschoenen en mondkapjes; deze worden door de werkgever verstrekt wanneer gereisd wordt met vervoermiddel door werkgever beschikbaar gesteld;
- Raak niet met blote handen handvatten van openbare ruimtes, koffer trolleys aan, etc., indien noodzakelijk alleen met plastic wegwerp handschoenen.

Reizen met het vliegtuig

- Luchtvaartmaatschappijen en vliegvelden hebben regels opgesteld. Informeer van tevoren bij de reisorganisatie en/of luchtvaartmaatschappij en bij het vliegveld naar de regels die gelden op de vliegvelden waar u komt en tijdens uw reis.
- Mensen met gezondheidsklachten mogen niet vliegen.
- Alle passagiers moeten in het bezit zijn van gezondheidsverklaring.
- De luchtvaartmaatschappij verstrekt die bij het inchecken.
- Het advies is om thuis online in te checken.
- Voor het vliegveld geldt net als elders: blijf thuis bij klachten, houd 1,5 meter afstand, en houd u aan de hygiënemaatregelen.
- Raak niet met blote handen handvatten van openbare ruimtes, koffer trolleys aan, etc., indien noodzakelijk alleen met plastic wegwerp handschoenen.
- Omdat het op vliegvelden soms niet mogelijk is de norm van 1,5 meter overal te garanderen, moeten passagiers op een aantal plaatsen een (niet-medisch) mondkapje dragen, bijvoorbeeld bij de douane en de security.
- Op Schiphol is bij het inchecken en bij de security het dragen van een (niet-medisch) mondkapje verplicht.
- Ook in het vliegtuig is het dragen van een (niet-medisch) mondkapje verplicht.
- U dient zelf te zorgen voor voldoende mondkapjes. Vervang het mondkapje na ieder gebruik, als het vochtig is, of na maximaal 3 uur.

Aflossingen & maatregelen aan boord

Hygiene Measures for Seafarers on Ships (6.1.3 e.v. Circular Letter IMO)

- De kapitein/schipper stelt een corona verantwoordelijke aan op het schip en deelt hem/haar taken toe op het gebied van voorkoming van corona besmetting zoals het opstellen van schoonmaakschema en eet-schema's en de controle daarop;
- Hanteer voor zover mogelijk de 1,5 m afstand;
- Vermijd niet noodzakelijk contact met anderen aan boord;
- Maak gebruik van buitentrappen/noodtrappen voor zover mogelijk en veilig;
- Maak zo min mogelijk gebruik van liften, wanneer noodzakelijk met niet meer dan 1 persoon tegelijk; raak liftknoppen alleen aan met plastic wegwerp handschoenen;
- Zorg voor het desinfecteren van de eigen werkplek en werkmateriaal;
- Ontwijk gemeenschappelijke ruimtes zoals de messroom wanneer anderen daar aanwezig zijn, laat de corona verantwoordelijke een schema maken, waarbij werknemers in kleine aantallen 1,5 m apart van elkaar kunnen eten. Dan wel het eten nuttigen in de eigen hut wanneer dat mogelijk is;
- Keer na het werk zoveel mogelijk direct terug naar de eigen hut, tenzij er maatregelen aan boord zijn getroffen, die het mogelijk maken om veilig in de accommodatie of aan dek rusttijd te genieten;
- Gemeenschappelijke ruimtes dienen grondig te worden gereinigd conform een schema dat dagelijks na elke schoonmaakbeurt moet worden afgetekend. De Corona verantwoordelijke aan boord controleert of er dagelijks voldoende is schoon gemaakt.

Hygiëneregels aan boord moeten worden nageleefd

- Extra schoonmaken van toiletten; hoe vaak + registratie; opmaak schema en controle gebeurt door aan boord aangestelde COVID-19 verantwoordelijke;
Schoonmaakschema's per frequentie (hoe vaak schoonmaken):

Elke dag schoonmaken		
Wat of waar	Opmerkingen	Datum uitgevoerd
Toilet en toiletruimte	Wanden, vloeren, toilethouder	
Afvalzakken	Dagelijks verwijderen	
... etc.		

- Deurklinken goed schoonhouden;
- Gereedschappen / materiaal voor gedeeld gebruik reinigen, voor het desinfecteren van materialen en producten is schoonmaakalcohol van 70 % (IPA) geschikt. Alle materialen voor hygiëne (handgels, handschoenen, papieren zakdoekjes, mondkapjes en schoonmaakmiddelen) worden door werkgevers gratis beschikbaar gesteld;
- Beperk contacten met externen zo veel als mogelijk. Maak hierover afspraken;
- Spreek elkaar aan op (gevaar onderschattend) afwijkend gedrag en corrigeer elkaar;
- Neem je verantwoordelijkheid voor jezelf en collega's. Stel vragen en meld problemen bij je leidinggevende / coronaverantwoordelijke aan boord.

Kleine ruimtes a/b

Vermijd zo veel mogelijk om samen in kleine ruimtes te zijn. Probeer waar mogelijk in de gangen aan boord eenrichtingsverkeer in te richten en sta alleen bemanningsleden toe in de opbouw. Externen niet via de opbouw, maar buitenom naar de brugvleugels toe. Overleg met derden zoveel mogelijk buiten op de brugvleugel of aan dek en houd minimaal 1,5 meter afstand. Wel moet de werkgever er aan boord alles aan doen om de kans op coronabesmetting zoveel mogelijk te beperken. Dus indien mogelijk, afstand bewaren tussen collega's. De werkgever moet zoveel mogelijk aparte slaapplekken/hutten beschikbaar stellen. In de messroom zal niet met zijn allen mogen worden gegeten of met de juiste afstand

Wat te doen als er een besmetting a/b is?

Ingeval een opvarende last krijgt van hoesten en/of niezen en/of koorts dient hij of zijn geïsoleerd te worden in zijn/haar hut. Als hij of zij een hut deelt met anderen moet een andere oplossing worden gevonden zodat hij of zij alleen in een ruimte verblijft. Dit kunt u zelf doen/toepassen, hiervoor hoeft u geen contact op te nemen met een Radio Medische Dienst (TMAS/RMA).

Ernstige gevallen (behalve hoesten, niezen en/of koorts ook een algemeen zieke indruk makend of benauwdheidsklachten) moeten wel worden voorgelegd aan een Radio Medische Dienst (TMAS/RMA).

Fatigue/oververmoeidheid vanwege het langer aan boord moeten blijven

Een algemene opmerking over fatigue is moeilijk te geven. Het hangt erg af van de situatie: vooral de onzekerheid hoe lang je langer aan boord moet blijven en de onduidelijke communicatie daarover, maar ook de sfeer aan boord en de persoon: de ene persoon is gevoeliger hiervoor dan de ander. Fatigue leidt er toe dat de aandacht en concentratie verslappen en heeft invloed op iemands stemming, zodat iemand sneller geïrriteerd raakt. Het is van belang dat wanneer iemand merkt dat hij/zij hierdoor niet meer veilig kan werken of merkt dat dit bij een collega speelt dat dit zo spoedig mogelijk gemeld wordt bij de kapitein. De kapitein/schipper kan advies vragen aan de Radio Medische Dienst. Wanneer dit niet tijdig wordt onderkend kan fatigue ernstige gevolgen hebben kan en zelfs tot psychose leiden.

Bijlage 1

Corona questionnaire

Vraag/Question	Antwoord/Answer
Volledige naam/Full name	
Datum/Date	
Locatie/Location *	
<p>Hebt u koorts; en/of gezondheidsproblemen, zoals kortademigheid, neusverkoudheid, veelvuldig hoesten of niezen, reuk- of smaakverlies?</p> <p>Do you suffer from a fever; and/or health problems, such as shortness of breath, cold in the nose, frequent coughing or sneezing, loss of smell or taste?</p>	☐ Ja/Yes ☐ Nee/No
<p>Bent u in de afgelopen 14 dagen in contact geweest met iemand die besmet was met het Coronavirus of met iemand die achteraf besmet bleek te zijn met het virus?</p> <p>Have you been in contact in the past 14 days with a person who was infected with the Corona virus or with a person who afterwards appeared to be infected with the virus?</p>	☐ Ja/Yes ☐ Nee/No
<p>Moet u volgens overheidsmaatregelen thuisblijven of thans in quarantaine zijn?</p> <p>In accordance with governmental measures, do you have to stay at home or currently be in quarantine?</p>	☐ Ja/Yes ☐ Nee/No
<p>* Pand of schip van [PM] * Premises or ship of [PM]</p>	☐ = Aankruisen indien van toepassing/Tick if applicable
Instructies	Instructions
<p>Als u de questionnaire invult terwijl u nog thuis bent en u beantwoordt enige vraag met "Ja", vertrek dan niet naar de aangegeven locatie.</p> <p>Als u deze questionnaire invult terwijl u op de aangegeven locatie bent en u beantwoordt enige vraag met "Ja", verlaat de locatie dan onmiddellijk.</p> <p>Meldt u zich in beide gevallen onmiddellijk telefonisch bij uw werkgever, opdrachtgever, of de schipper van uw maatschap.</p>	<p>If you fill in this questionnaire while you are still at home and you answer any question with "Yes", do not leave to the indicated location.</p> <p>If you fill in this questionnaire while you are at the indicated location and you answer any question with "Yes", immediately leave the location.</p> <p>In both cases you must report immediately to your employer, principal, or your partnership's skipper by telephone.</p>
<p>Als u alle vragen met "Nee" hebt beantwoord, mag u de locatie betreden, op voorwaarde dat u zich aan het volgende houdt: houdt zoveel mogelijk ten minste 1,5 meter afstand tot andere personen;</p>	<p>If you have answered all questions with "No" you are allowed to enter the location, provided you comply with the following: keep a distance of at least 1.5 metres to other persons as much as possible;</p>

- was regelmatig uw handen zorgvuldig; schudt geen handen en vermijdt verder elk lichamelijk contact met anderen;
- hoest en nies in de binnenkant van uw elleboog; gebruik papieren zakdoekjes en gooi die meteen na gebruik weg in een afvalbak; raak uw neus, oren, ogen, mond en gezicht zo min mogelijk aan; en gebruik de aan u gegeven persoonlijke beschermingsmiddelen.

- wash your hands regularly and thoroughly; do not shake hands and avoid any physical contact with other persons;
- cough and sneeze in the inner part of your elbow; use tissue paper and dispose of it immediately after use in a waste bin; touch your nose, ears, mouth, eyes and face as little as possible; use the personal protective equipment that has been given to you.